

TERMINOLOGICKÝ SLOVNÍK K PŘEDMĚTU HOSPODÁŘSKÉ DĚJINY (5HD200)

Slovník vznikl v rámci projektu IRS Inovace didaktických pomůcek k předmětu Hospodářské dějiny 5HD200 č.14/2015, jehož řešitelský tým tvoří členové Katedry hospodářských dějin NF VŠE v Praze.

Je třeba upozornit, že pojmy nejsou vysvětlené vyčerpávajícím způsobem. Jejich výběr a definice odpovídají obsahu a pojetí přednášek úvodního kurzu z hospodářských dějin 5HD200 Hospodářské dějiny. Terminologický slovník je určen především pro studijní a výukové účely výše uvedeného předmětu, nikoli jako univerzální výkladový slovník. Neprošel jazykovou ani redakční úpravou.

ČÁST Ing. Kláry Fabiankové, Ph.D.

8. PŘEDNÁŠKA

Alfred Rosenberg

– (1893–1946); německý politik a vlivný stranický ideolog NSDAP; vystudoval architekturu na moskevské univerzitě; od 1942 říšský ministr pro okupovaná východní území; jeden ze spoluautorů teorií o rasové nadřazenosti a koncepcie okupační politiky vůči východní Evropě, včetně teorií o degenerativním moderním umění; autor knihy „Mýtus 20. století“, která se také stala teoretickým základem nacistického učení; v Norimberském procesu odsouzen k trestu smrti za válečné zločiny a popraven.

Evakuace průmyslu v SSSR

– (1941–1942); přemístění průmyslových podniků a pracovní síly z evropské části SSSR za Ural, Západní Sibiř a střední Asii a následná obnova výroby; uskutečnila se především po železnici nebo po vodě; celkem evakuováno 10 % kapitálu a 3/8 průmyslu země (především zbrojního); za evakuaci byl mimo jiné zodpovědný i Alexej N. Kosygin; i přes problémy v podobě neexistence podrobných plánů a materiální přípravy to byl jeden z faktorů pozdějšího vítězství SSSR v bitvě u Stalingradu i obecně ve druhé světové válce.

Hitlerův nový pořádek

– nacistická koncepce uplatňovaná za působení Adolfa Hitlera; plán rekonstrukce Evropy na rasových základech; územní obnovení Velkoněmecké říše s cílem anektovat například východoevropské území, Rakousko, Sudety, Polsko, Lucembursko, Alsasko-Lotrnsko, Slovinsko, Protektorát Čechy a Morava, včetně zotročení slovanských národů („hélotizace).

Joachim U. F. W. von Ribbentrop

– (1893–1946); německý nacistický diplomat; horlivý zastánce antisemitismu; v 1925 získal šlechtický titul; v 1938–1945 ministr zahraničí; spoluvůrce německo-britské námořní smlouvy z 1935 a v 1939 signatář tzv. Ocelového paktu s fašistickou Itálií; podepsal sovětsko-německou smlouvu o neútočení v srpnu 1939; v Norimberském procesu odsouzen k trestu smrti za válečné zločiny a popraven; za vinu mu byla kladena především jeho aktivní účast při většině nacistických agresivních činů od anšlusu Rakouska, přes útok na Polsko až po vpád do Sovětského svazu, stejně jako diplomatický nátlak k okupování zbytku Československa.

Karl Schnurre

– (1898–1990); německý diplomat a právník; 1936 převzal vedoucí funkci v obchodním oddělení německého ministerstva zahraničí; v 1939 účastník jednání o Paktu Ribbentrop-Molotov; do roku 1941 účastník jednání se SSSR; referent hospodářského odboru pro obchod s východem a vedoucí obchodní vyjednávací delegace.

Pakt o neútočení mezi Německem a SSSR (Pakt Ribbentrop-Molotov)

– (8/1939); smlouva mezi Hitlerovým Německem a SSSR o neútočení; pojmenovaný podle ministrů zahraničí obou zemí; tajný dodatek vymezoval sféry vlivu v Evropě; mimo jiné rozdělení Polska po jeho obsazení a hospodářskou spolupráci; rovněž akceptoval vznik Protektorátu Čechy a Morava; důsledkem bylo vypuknutí druhé světové války.

Vjačeslav M. Molotov (vl. jm. V. M. Skvjabin)

– (1890–1986); sovětský diplomat; v 1930–1941 předseda Rady lidových komisařů; v 1939–1949 a 1953–1956 působil jako lidový komisař (ministr) zahraničí; podepsal sovětsko-německou smlouvu o neútočení v srpnu 1939; po 1945 zastupoval SSSR na zasedáních Organizace spojených národů, kde často využíval práva veta a přispíval tak k prodloužení studené války; v 1956 vyloučen z komunistické strany; pro svoji tvrdost a nekompromisnost ve vyjednávání měl přezdívku „Stalinovo kladivo“.

Zákon o půjčce a pronájmu (Lend and Lease Act)

– (3/1941); americký zákon, který v letech 1941-45 umožnil dodávky válečného materiálu (jeho prodej, pronájem, půjčku) spojeneckým armádám s tím, že dodávky těmto armádám sloužily k ochraně USA; kolem 60 % lodních dodávek směřovalo do Velké Británie výměnou za poskytnutí námořních základen a kolem 20 % do Sovětského svazu; zahrnoval dodávky potravin, technologií; zbrojního arzenálu, aut, tanků a letadel; američtí spojenci obdrželi válečný materiál, který měli používat do jeho zničení v boji, či vrácení po válce; v praxi většina materiálu již po válce vrácena nebyla; americká vláda dodavatelům platila pomocí peněz získaných ze státních dluhopisů; souhrnná pomoc činila 50,6 mld. dolarů; jednalo se o další významný krok nad rámec amerického izolacionismu a neutrality.